

מבצע נחשון

מטרות של מבצע 'נחשון' (3-15 באפריל 1948) היו פריצת הדרך לירושלים וחילוץ מהמצור. כישלון השיירות הגדולות בסוף מרס 48 הבהיר כי שיטת לינוי השיירות אינה יעילה עוד. החשש לגורלה של העיר ירושלים, שהייתה נתונה במצור והדרך אליה הייתה חסומה, הביא את דוד בן-גוריון - יו"ר הסוכנות ומחזיק תיק הביטחון - להורות על תיכנון מבצע גדול לפריצת הדרך לירושלים, שהפעלתו תהווה שינוי קיצוני במהלך המלחמה, בהעברת היוזמה לצד היהודי: מבצע צבאי יזום ראשון. בישיבה שהתקיימה בביתו של בן-גוריון בליל 1.4.48, בהשתתפות ראשי מטה ה'הגנה', הוחלט לרכז כוח חמוש בסדר-גודל של כ-1500 חיילים, שיפרוץ דרך לירושלים ויביא אליה משלוחי מזון וציוד צבאי. החידוש שבתוכנית: הכוח ישתלט על המשלטים בצידי הדרך ויאפשר העברת שיירות: הדגש הועבר מאבטחת השיירות לאבטחת הכביש, באמצעות שיטה מעורבת של החזקה קבועה במשלטים, סיורים ומארבים בדרכי הגישה אל הכביש, פשיטות על בסיסי אויב, החרבתם וכיבושם.

היה זה המבצע הצבאי היזום הראשון וגם הגדול ביותר, וכדי לרכז כוח בסדר-גודל כזה, נדרש דילול החזיתות האחרות למשך מספר ימים בלוחמים ובכלי נשק. היה ברור שטמון בכך סיכון רב, אך הצבת ירושלים בראש סולם העדיפות קבעה את ההחלטה.

המבצע החל בליל ה-6.4.48. מספר כוחות חסמו כבישים המתחברים לדרך השיירות, בציר חולדה-לטרון, תפסו משלטים החולשים על הכביש משער-הגיא לירושלים ואיפשרו מעבר שיירה של 60 מכוניות. בשיירה עלה הגדוד הרביעי של הפלמ"ח ('נחשון 2'), שהגיע לבסיסו בקריית-ענבים.

80 שנה לפלמ"ח

עיקר הקרבות ניטשו על הקסטל, וכמה מן המשלטים עברו במשך הימים מיד ליד. ההתקפה הערבית הקשה ביותר הייתה ב- 8.4, לאחר שבלילה הקודם נהרג מפקדם, עבד אל-קאדר אל-חוסייני. באותו יום פונה הקסטל לאחר שלמגינים נגרמו אבידות כבדות והכביש לירושלים נחסם. מטה 'נחשון' הורה למג"ד 'נחשון 2' לחזור ולכבוש את הקסטל, ובליל 9.4.48 כבש הגדוד את הקסטל מחדש בסיוע חי"ש ירושלים.

הכביש נפתח מחדש. בחסות ההתקפה עברה שיירה של 20 משאיות מירושלים לקריית-ענבים. בקטע המערבי שותקו כל בסיסי האוייב ובקטע המזרחי נתפסו משלטים זמניים לאורך הדרך. בליל 11.4.48 נכבש הכפר קולוניה ונהרס.

עם סיום המבצע הוחזרו היחידות המשתתפות לחטיבות-האם שלהן ולגזרות בהן פעלו לפני כן. האבידות במבצע היו: 57 הרוגים ו- 72 פצועים.

הצלחתו העיקרית של המבצע הייתה במיפנה שחולל בזירת המערכה, ביחסי הכוחות ובשיטת הלחימה - מיפנה ששימש נקודת-ציון בהתפתחות הלחימה במלחמת העצמאות. זה היה המבצע ההתקפי הגדול והמורכב ביותר שנערך במלחמה מאז פרצה.

מפעולות בנוסח "פגע וברח", בכוח בגודל של מחלקה או פלוגה, עברו בבת אחת לסדר-גודל של חטיבה, לפעולה שמטרתה כיבוש והשתלטות. במקביל, הועברו בגלוי מספר שיירות שחיזקו את מלאי האספקה של העיר.

